

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Afdelingsfunctionarissen

Bestuur

Voorzitter: dhr. drs. ing. J.W. van Maren, Vlieterweg 108, 3925 GD Scherpenzeel
tel. 033 – 2778813 e-mail: voorzitter@amersfoorteo.ngv.nl

Secretaris
en Public Relations: dhr. A.C. van Herk, Herfsttuin 24, 3772 VJ Barneveld
tel. 06-53408994 e-mail: secretaris@amersfoorteo.ngv.nl

Penningmeester: dhr. drs. Th.H. van Veen, Poortersdreef 1, 3824 DL Amersfoort
tel. 033 – 4726015 e-mail: penningmeester@amersfoorteo.ngv.nl

Lid: dhr. ir. P. van Zuylen, Couwenhoven 9064, 3703 GE Zeist
tel. 030 – 6962658 e-mail: peter.van.zuijlen@gmail.com

Lid: vacature

Afdelingsafgevaardigden

Afgevaardigde: dhr. drs. ing. J.W. van Maren, voornoemd

Plaatsvervanger: dhr. H. Hooijer, Garietstraat 267, 3813 BM Amersfoort
tel. 033 – 4632621 e-mail: heimen.h.a@gmail.com

Lezingen en Activiteiten

Coördinator: dhr. ir. P. van Zuylen, voornoemd

Periodiek

Hoofdredacteur: dhr. A.C. van Herk, voornoemd

Redactieadres: redactie@amersfoorteo.ngv.nl

Eindredacteur: dhr. dr. J.S. Kaastra, Montessorilaan 23, 3706 TB Zeist
tel. 030 – 6962934

Redacteuren: dhr. M. van de Krol, Marterhoeve 20, 3831 TA Leusden
tel. 033 – 4945110
dhr. drs. Th.H. van Veen, voornoemd
vacature

Verzending: mw. H.S.H. Koning-van Dalen

PR-ondersteuning mw. F.E.F. Schuitemaker-Frankefort, Zaagmolenhof 13, 3833 KT Leusden
tel. 033 – 4947948 e-mail: fschuite@xs4all.nl

Webmaster dhr. A.C. van Herk e-mail: webmaster@amersfoorteo.ngv.nl

Website <http://amersfoorteo.ngv.nl>

Twitter www.twitter.com/NGV_AFT

Facebook NGV Amersfoort

Omslag: Vestigt u te Amersfoort. Reclamemateriaal van de gemeente Amersfoort, verwerkt tot ansichtkaart (verkrijgbaar bij Antiquariaat 't Ezelsoor, Achter de Arnhemse Poortwal 21, Amersfoort; www.ezelsoor.com)

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging Afdeling Amersfoort en omstreken opgericht 18 december 1971

Verschijningsgebied de gemeenten Amersfoort, Baarn, Barneveld, Bunschoten, Ede, Eemnes, Ermelo, Harderwijk, Leusden, Nijkerk, Putten, Renswoude, Rheden, Scherpenzeel, Soest, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Wageningen, Woudenberg en Zeist. Oplage 650.

Jaargang 23

april 2014

nummer 2

Ten geleide

Een lege plek in de redactie, op 7 maart jl. is ons redactielid Nette Sjamaar overleden. Ze is bijna 69 jaar geworden. Haar kwaliteit om tijdens een lezing aantekeningen te maken en dit weer om te zetten naar een prettig leesbaar verslag heb ik altijd bewonderd. Op de rouwkaart heeft ze laten drukken “opgelucht mocht ik naar mijn oorsprong terugkeren”. We zullen haar aanwezigheid en inbreng missen.

Het digitale tijdperk heeft bijgedragen aan een toename aan informatie. Stelt u zich eens voor hoe al die duizenden brieven die in het onderzoeksprogramma “Brieven als buit” beschikbaar kwamen zonder digitale hulp gelezen, geordend en geïnterpreteerd konden worden. Als genealoog verzamel je ook meer en sneller diverse bronnen, hoe organiseer je dat het geordend raadpleegbaar blijft. De slogan van de NGV “Wie op zoek gaat naar voorouders kan best wat hulp gebruiken” biedt een reikende hand. Uw bijdrage in het delen van bronnen of verhalen stellen we ook op prijs. In dit nummer bieden we een aantal boeiende artikelen die u misschien verder helpen, wij wensen u veel leesplezier.

Arie van Herk, hoofdredacteur

Colofon

AMERSFOORT EN OMSTREKEN verschijnt in januari, april en september. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ondertekende stukken. Bij overname van gegevens uit deze uitgave wordt men verzocht de bron te vermelden.

Kopij voor het volgende nummer gaarne vóór 1 augustus 2014 inleveren

Voor nadere instructies zie <http://amersfoorteo.ngv.nl> onder menu Afd. blad.

AMERSFOORT EN OMSTREKEN wordt gratis aan de leden van de afdeling toegezonden. Anderen kunnen zich abonneren door betaling van € 7,- per jaar te storten op rekening NL85 INGB 0002 6663 78 ten name van Penningmeester NGV afdeling Amersfoort en omstreken onder vermelding van 'abonnement periodiek'.

Opmaak: L^AT_EX – Druk: Trepico bv, Hooglanderveen

Lezingen & Activiteiten

Genealogische activiteiten in de regio

Een overzicht van de bijeenkomsten voor de komende periode. Alle bijeenkomsten van onze NGV-afdeling en van de HCC! werkgroep Amersfoort vinden – tenzij anders vermeld – plaats in

**het Kerkelijk Centrum De Brug,
Schuilenburgerweg 2, 3816 TB in Amersfoort**

Onze middagbijeenkomsten beginnen om 14.00 uur en de avondbijeenkomsten beginnen steeds om 20.00 uur. De zaal is 's middags open vanaf 13.00 uur en 's avonds vanaf 19.00 uur zodat u in de gelegenheid bent om met de leden van het bestuur of de andere aanwezigen van gedachten te wisselen onder het genot van een kopje koffie of thee. De consumpties zijn voor eigen rekening. In de hal kunt u zelf de consumpties bestellen. De PR-medewerkers van onze afdeling verzorgen een informatietafel. Al onze bijeenkomsten zijn voor iedereen, leden van de NGV en belangstellenden, vrij toegankelijk.

De activiteiten van de Oudheidkundige Vereniging Flehite (OVF) en de HCC!genealogie in onze regio zijn afzonderlijk vermeld. Omdat sommige activiteiten van de OVF en de HCC! pas in een laat stadium nader ingevuld kunnen worden, verdient het ook aanbeveling om daarvoor regelmatig hun websites te raadplegen:

- <http://www.historisch-amersfoort.nl>
- <http://amersfoort.hcc-utrecht.nl>
- <http://www.hcc-veenendaal.nl/cms>

De activiteiten van HCC!genealogie zijn voor NGV-leden gratis toegankelijk. De OVF kan aan niet-leden een toegangsprijs vragen. Wij adviseren u in die gevallen altijd duidelijk te kennen te geven dat u komt als lid van de NGV!

Op de donderdagen 8 mei en 12 juni is er in verband met de verhuizing van Archief Eemland naar het Eemhuis geen spreekuur stamboomonderzoek en familiegeschiedenis. Zie het artikel op blz. 54.

Datum Donderdag 15 mei 2014
Tijd van 20.00 tot 22.00 uur
Plaats Kerkelijk Centrum De Brug
Onderwerp Boek maken in Word
Inleider mevrouw Mira Benes

De Brug – NGV

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Anatomie van een boek & de mogelijkheden
- Indeling binnenwerk
- Vaststellen lay-out en witmarges; marges
- Paginanummering
- Lettergrootte en lettertype
- Afbeeldingen invoegen
- Omslag opmaken
- Omzetten naar PDF

Datum Donderdag 11 september 2014 NGV en Archief Eemland
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Studiezaal Archief Eemland
Onderwerp Spreekuur: Stamboomonderzoek en familiegeschiedenis

Datum Zaterdag 20 september 2014 NGV
Tijd van 14.00 tot 16.00 uur
Plaats Kerkelijk Centrum De Brug
Onderwerp Computergenealogie

Er zijn vertegenwoordigers van o.a. de genealogische programma's Aldfaer, GensDataPro en PRO-GEN aanwezig die u deskundig kunnen bijstaan en adviseren. Verder zijn er diverse ervaren genealogen van de afdeling aanwezig die een bijdrage leveren en u helpen met een maximaal haalbare oplossing van uw vragen. De bijeenkomst is bedoeld om u kennis te laten maken met verschillende genealogische programma's en om samen verder te komen door elkaar te helpen bij het oplossen van grote en kleine computerproblemen. Het is een inloopmiddag, dus u hoeft niet speciaal om 14.00 aanwezig te zijn. De zaal is open vanaf 13.30.

Agenda van de bijeenkomsten van:

HCC!genealogie, werkgroep Amersfoort – Elke derde maandag van de maand in het Kerkelijk Centrum De Brug, Schuilenburgerweg 2, 3816 TB in Amersfoort. Openingstijden: van 19.30 tot 22.30 uur.

HCC!genealogie, werkgroep Veenendaal – Elke vierde maandag van de maand in de Christelijke Scholengemeenschap, Sportlaan 11-13, 3905 AD in Veenendaal. Aanvang: 20.00 uur.

Hier kunt u terecht voor al uw computervragen, ook niet-genealogische. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de HCC-websites <http://amersfoort.hcc-utrecht.nl> en <http://www.hcc-veenendaal.nl/cms>.

Van uw voorzitter

door Willem van Maren

Elders in dit blad kunt u lezen dat mw. Nette Sjamaar, een van onze redactieleden, is overleden. Ze was een vrouw die met veel inzet haar functie uitoefende. De NGV was belangrijk voor haar. Onze afdeling was met een flink aantal personen bij haar uitvaart vertegenwoordigd. We zullen Nette's enthousiasme missen.

Vorig jaar is waterschap Vallei & Eem gefuseerd met waterschap Veluwe. Het nieuwe waterschap heet Vallei en Veluwe.

De archieven van Vallei & Eem worden bewaard in Archief Eemland. Het bestuur van het nieuwe waterschap had voorgesteld dat alle archieven overgeplaatst zullen worden naar het Gelders Archief. Dit zou betekenen dat een deel van de archieven die betrekking hebben op Bunschoten, Baarn, Woudenberg, en meer plaatsen, voortaan in Arnhem zouden liggen. Voor historische onderzoekers, dus ook voor ons als genealogen, zou dit een vervelende situatie worden. Kon-

den we tot nog toe het onderzoek naar personen in een bepaalde plaats binnen één archief uitvoeren, straks zouden we heen en weer moeten reizen tussen Amersfoort en Arnhem. Samen met de historische verenigingen in Eemland (noordoost Utrecht) hebben we actie ondernomen om de archieven die nu in Archief Eemland liggen daar te behouden. Het voorstel werd bij het waterschap eerst besproken in een commissievergadering en later in een vergadering van het voltallige bestuur. Beide keren heb ik inspraak gevraagd, mede namens vele historische verenigingen. Bij de commissievergadering was nog een tweede spreker namens de historische kringen aanwezig. We kregen bij de commissievergadering een welwillend gehoor. Het dagelijks bestuur heeft daarna het voorstel op ondergeschikte punten iets aangepast maar bleef bij de verhuizing naar Arnhem. Tijdens de voltallige vergadering hebben de bestuursleden wel an-

derhalf uur over dit agendapunt gesproken, soms zeer kritisch. Om de bestuursleden enigszins tegemoet te komen zijn twee onbeduidende toezeggingen gedaan, maar die hebben voor geschiedkundige onderzoekers geen betekenis. Uiteindelijk, toen iedereen stoom had afgeblazen, bleek een stemming opeens niet meer nodig en het voorstel van dijkgraaf en heemraden is toch ongewijzigd aangenomen. Jammer voor Archief Eemland, jammer voor genealogen en jammer voor de andere geschiedvorsers. Als afdeling Amersfoort e.o. van de NGV hebben we ons best gedaan en veel tijd en energie in deze zaak gestoken. Het heeft niet mogen helpen. Een paar dagen later kwam ik toevallig de directeur van het Gelders Archief tegen. We hadden een plezierig gesprek. De overplaatsing van de archieven was geen initiatief van hem geweest. Hoewel hij voordeel heeft van het genomen besluit toonde hij alle begrip voor onze actie.

In memoriam Antoinette Maria (Nette) Sjamaar

door Thijs van Veen

Nette Sjamaar (*18-5-1945 +7-3-2014)

Op vrijdag 7 maart 2014 is ons redactielid Nette Sjamaar op 68-jarige leeftijd overleden.

Als opvolgster van Henk Bousema was

het vanaf september 2011 Nette's taak de verslagen van de lezingen te schrijven. Deze taak nam ze graag op zich. Ze had reeds redactionele ervaring opgedaan bij de Waterlijn, waar ze gids was. Haar eerste bijdrage, als redacteur, voor ons periodiek was een verslag van de lezing op 29 september 2011 over *De Wegh der Weegen*, in ons nummer van januari 2012. Ze deed verslag van nagenoeg alle daarna volgende lezingen. Bij iedere lezing had ze even vooroverleg met de inleider of inleidster, en vaak maakte Nette de afspraak dat een concept van het verslag aan de inleid(st)er werd voorgelegd.

Maar behalve de verslagen van de lezingen schreef Nette ook andere artikelen, zoals over de familie Scheltus (Nette woonde in Amersfoort in de Scheltusflat), Jacob

van Campen (heer van Randenbroek), Johan van Oldenbarnevelt, Bollenburgh en over de Veldzichtstraat in haar geboorteplaats De Bilt. Allemaal artikelen op basis van grondig archiefonderzoek.

Nette was eigenlijk nog maar kort lid van onze vereniging. In ons periodiek van januari 2011 stelde zij zich voor in de ru-

briek *Stel je voor*.

Wij zullen Nette missen als trouw bezoeker van onze bijeenkomsten. Als redactie zullen we haar bijdrage aan de redactievergaderingen missen. Wij, als mederedactieleden, hebben altijd zeer plezierig met Nette samengewerkt.

Nette, bedankt, rust zacht.

Terug in de tijd: gekaapte brieven geven hun (taal)geheimen prijs

Lezing door prof. dr. Marijke van der Wal op 19 november 2013. Samenvatting door de spreker.

Prof. dr. Marijke van der Wal

Bij afwezigheid veraf of dichterbij was de enige communicatiemogelijkheid brieven sturen!

Zo moeten er ontzettend veel brieven zijn gegaan om communicatie op afstand te realiseren: van en naar personen die werkten voor de VOC, de WIC, of op de oorlogsvloot. Van en naar diverse landen en verstuurd van en naar diverse Nederlandse steden.

Zulke brieven, vaak een levensteken, worden gewoonlijk niet bewaard, tenzij we te maken hebben met oorlogsomstandigheden en de daarmee samenhangende kaapvaart. Bij kapingen werden alle documenten aan boord in beslag genomen waaronder brieven in postzakken en brieven van de bemanning.

Kaapvaart in oorlogstijden

1e Engelse oorlog	1652–1654
2e Engelse oorlog	1665–1667
3e Engelse oorlog	1672–1674
Oostenrijkse	
Successieoorlog	1739–1748
Zevenjarige oorlog	1756–1763
4e Engelse oorlog &	1776–1784
Amerikaanse	
Onafhankelijkheidsoorlog	
Frans / Napoleontische tijd	1793–1813

Die documenten bevinden zich nu in National Archives (Kew bij Londen). Het zijn honderden dozen met heel veel verschillend materiaal waaronder 40.000 brieven (inclusief 15.000 privé-brieven). Ze kwamen daar terecht na de procesgang rond de kapingen.

Met name die privé-brieven zijn zo spannend voor ons als taalkundigen omdat ze ons zicht kunnen geven op de talige diversiteit in het verleden. Tot voor kort kenden we vooral de 17de- en 18de-eeuwse taal van de hogere lagen van de samenleving en meer specifiek de taal van goed opgeleide mannen uit die hogere lagen. Hun geschriften werden gedrukt en hun handgeschreven materiaal werd vaak bewaard.

In de National Archives vinden we zo'n 15.000 privé-brieven: van mannen en vrouwen; van verschillende leeftijden; uit verschillende regio's; brieven aan echtgenoten, ouders, familieleden en vrienden. In dat geval is relatief informeel dagelijks taalgebruik te verwachten. In die brieven kunnen we dus op zoek gaan naar taalverschillen en naar de alledaagse taal uit het verleden.

Dat hebben we de afgelopen 5 jaar gedaan in ons Leidse onderzoekprogramma *Brieven als Buit*:

Wij hebben twee dwarsdoorsnedes in het brievenmateriaal gemaakt voor de 17de en 18de eeuw en bewust gekozen voor een verschil van 100 jaar. Om goed te kunnen vergelijken en te zien hoe de taal zich in 100 jaar heeft ontwikkeld.

Voordat we onderzoek konden doen was er een heel voortraject nodig: van de brieven in Kew tot bruikbaar digitaal onderzoeksmateriaal in Leiden.

De brieven moesten allereerst getranscribeerd worden vanaf de digitale foto's; een lastige klus.

Bij dat tijdrovende transcriptieproces hebben we de onmisbare hulp van deelnemers aan het transcriptieproject *Wikiscripta Neerlandica* gehad. Dat is een vroeg crowd-

sourcing-project met vrijwilligers dat onder mijn leiding heeft gelopen van 2007 tot eind 2011 en met veel succes!

Toen we ons digitale brievenkorpus opgebouwd hadden, konden we taalkundig onderzoek doen.

We hebben ons afgevraagd: hoe klonk de taal van de briefschrijvers en hoe was hun schrijfvaardigheid eigenlijk? Hoe drukten ze zich op papier uit? Nog anders gezegd: hoe zag hun Nederlands eruit?

Een kinderbriefje als voorbeeld: een briefje van Jan Paal aan zijn vader schipper Jan Paal en zijn broer Jacob.

Wat valt op?

- ontbrekende interpunctie
- vaste formules: gezondheidsformule en de slotformule *1000 goede nachten*
- *u.l.* = *uwe liefde*, een aanspreekvorm die zeer frequent is in onze 17de-eeuwse brieven

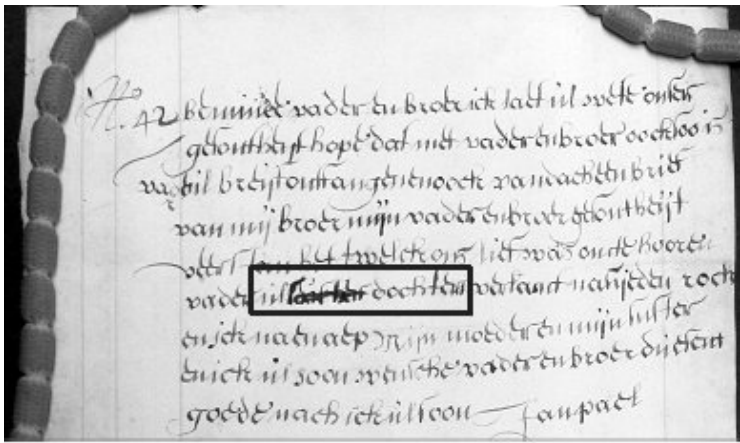
Het briefje werd gestuurd bij de uitvoerige brief van moeder Grietje Paal.

Wie was de briefschrijver en wie was moeder Grietje Paal? We hebben steeds in archieven gezocht naar nadere informatie, veel digitaal, maar ook ter plekke. Alle gegevens over de brief zelf, de afzender, de geadresseerde (zo geheten *metadata*) hebben we in een database opgeslagen.

We hebben geregistreerd of we met *mannelijke of vrouwelijke afzenders* te maken hebben en we hebben ook getracht briefschrijvers naar *sociale klasse* in te delen. We hebben ook *hun leeftijd* proberen te achterhalen. Op die manier dachten we namelijk verschillen in de taal van mannen en vrouwen, verschillen tussen sociale klassen en verschillen in leeftijdsgroepen te ontdekken. De diversiteit dus van het wintertafeel!

Onderzoeksresultaten

Voordat we enkele onderzoeksresultaten zullen zien, eerst nog een *cruciale vraag*:

Briefje van Jan Pael

beminde vader en broer ick laet ul wete onser
gesontheit hope dat met vader en broer oock soo is
vader ul breijf ontfangen en oock vandach een brief
van mij broer mijn vader en broer gesontheit
veerstan het twelck ons lief was om te hoor en
vader ul suster dochtert verlanct na sijeden rock en ick na en aep
mijn moeder en mijn susteren ick ul soon wensche vader en broer duesent
goede nach
Ick ul soon Jan pael

Briefje van Jan Pael

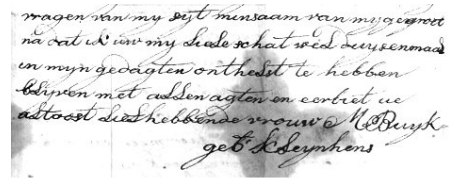
zijn de brieven zelf geschreven door de afzenders?

Weliswaar was de alfabetiseringsgraad in Nederland in de 17de en 18de eeuw relatief hoog (in vergelijking met andere Europese landen), maar er zijn de nodige analfabeten en ook semi-alfabeten die alleen maar kunnen lezen en niet kunnen schrijven. Zij hebben voor een brief hulp nodig van sociale of van professionele schrijvers.

Voor ons onderzoek is het belangrijk om vast te stellen of we met autografen te maken hebben: anders koppelen we taalgebruik aan een afzender die de brief helemaal niet geschreven heeft. Bijvoorbeeld een brief van een matroos die voor hem is geschreven door de schrijver op het schip. Die schrijver had een hogere sociale status dan de ma-

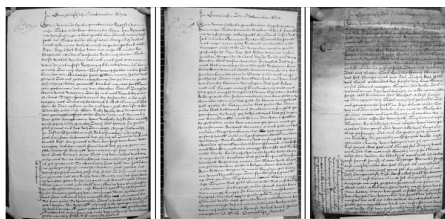
troos.

Bij de gegeven concrete voorbeelden wordt ook duidelijk hoe belangrijk andere, officiële documenten kunnen zijn. De handtekening onder het testament van Meymerigje Buyk-Kleynhens bewijst dat haar laat-aachttiende-eeuwse brieven autografen zijn:

Testament van Meymerigje Buyk-Kleynhens uit het West-Fries Archief (boven) en haar handtekening

onder één van de Brieven als buit.

Drie brieven, geschreven op 8 november 1672 in Enkhuizen, met identieke layout, identieke hand, MAAR verschillende afzenders (van links naar rechts Meintje Doedes, Cornelisje Jacobs en Antje Christiaans). De uiteindelijke conclusie was dat iemand anders de brieven voor de drie vrouwen heeft geschreven.

Enkele resultaten: gesproken taal en aanspreekvormen

Zien wij iets van de gesproken taal van die tijd, iets wat we niet in gedrukte werken aantreffen?

Sporen van gesproken taal:

- Uitspraak van “ij”: schrijven (schrijven), blajven (blijven)
- Uitspraak van “ei”: maid (meid), rais (reis)
- N-deletie: dan sou ghy hore dat sy prate kan
- bestellijstje Zeeuw: 30 ackmessen en hoolij
- Johanna van Laarson's gesproken taal 14 november 1779: Wy hebbe bie u [schoon]moeder en u grootvader gegeete en u gesontheijt met een glaasi wijn gedronke en wat but[t]erkoekies om by een morgelglasie te gebruyke.

Maar de briefschrijvers geven zeker niet alleen de gesproken taal weer. Ze hebben ook brieven leren schrijven en dat betekent dat ze bepaalde aanspreekvormen kennen en formules.

Aanspreekvorm / aanschrijfvorm: Jan Pael hanteert *U.L.* net als veel 17de-eeuwers, Meymerigje Buyk-Kleynhens gebruikt *U.E.*

Wat is er met de aanspreekvormen in 100 jaar gebeurd?

Jan Pael, 1671: *beminde vader en broer ick laet **ul** wete onser gesontheyt hope dat met vader en broer oock soo is vader **ul** breijf ontfangen.*

Meymerigje Buyk, 1780: *Het was mij besonder aangenaam uyt **ue** drie miesieve **ue** welstan[d] en **ue** behouden arrivement aan de Caap te verstaan.*

In de 17de eeuw komt de aanspreekvorm *UE* op die, naar wordt verondersteld, vanuit kanselarijtaal verspreid is geraakt bij de hoge burgerij / hoge lagen en daarna verder. Het zou dus een *verandering van bovenaf* zijn geweest. Kunnen we dat ook bewijzen? Ja, dat kunnen we met ons brievenmateriaal.

Er is een frappant verschil in het gebruik van *UE* in de 17de eeuw en de 18de eeuw: van 8% naar 70%! Wanneer we verder kijken naar de 17de eeuw, dan vinden we die marginale *UE*-vormen niet in alle klassen in gelijke mate. In de lage klasse (arbeiders) komt *UE* helemaal niet voor, in de lage middenklasse (smalle burgerij) 2%, maar in de hogere middenklasse (brede burgerij) en hogere klasse (grote burgerij) 20%. Een verdere blik op de 18de eeuw laat zien dat de toename van *UE* plaatsvindt in alle klassen. Maar er blijven *klasseverschillen*.

Bovendien is er nog een interessante ontdekking, wanneer we heel precies gaan kijken naar de brieven uit de verschillende klassen. Briefschrijvers uit de *lage klassen* blijken *UE* vooral te gebruiken in vaste formules. Kennelijk hebben de briefschrijvers uit de lage klasse die aanspreekvorm via vaste briefformules geleerd / opgepikt. Voor briefschrijvers uit de hoogste klassen is dat heel anders: zij gebruiken *UE* door de hele brief heen, zowel in formules als in niet-formulair taalgebruik.

Ons *Brieven als Buit*-team heeft dit prachtige materiaal 5 jaar lang onderzocht en de resultaten hebben we verspreid via

Brieven als Buit Home INL LUCL About the project How do I search?

 Brieven als Buit

Simple CQL query

Search for...
 Wordform
 Lemma
 Part of Speech

Filter search by
 Letter Sender Addressee Sent from
 Year
 Text type
 Autograph
 Signature

Show me:

Het zoekscherm op www.brievenalsbuit.nl/

Oude & Nieuwe Media: onze website *Brieven als Buit* met brieven van de maand, een boek, een TV-programma.

Dat niet alleen, we hebben sinds begin september 2013 ook een prachtige internetapplicatie waar ruim 1000 van onze brieven zijn te vinden: <http://brievenalsbuit.inl.nl>. Iedereen kan nu de brieven van ons onderzoekscorpus zelf lezen, de foto's bekijken en zoekacties plegen.

Nuttige functie: wanneer je met de muis over de tekst van de brieven gaat verschijnen in een zwart blokje de modern-Nederlandse woorden.

Veel zoekmogelijkheden & te lezen tekst & foto's & metadata.

Zelf proberen: dichter bij het verleden komen, kan bijna niet!

P.S. De redactie heeft de proef op de som genomen, en vond bij de eerste poging dit fraaie stukje romantische lyriek van de Utrechtse student Pieter Philip Jurriaan Quint Ondaatje dat hij in 1780 aan zijn ouders in Sri Lanka schreef:

En, heb ik hier in dit Mesech, voor een

tijd, den drempel van dit cabinet der Natuur, als een vreemdeling, wijsgeerig betreed, om aan de schors der zaaken het zegel mijner verwondering te hangen, en aan een oppervlakkige beschouwing van de geduchte werken des Allerhoogsten, mijne pinkende oogen blind te doen schemeren; ô! wat zal 't aanbreekend tijdstip van mijn zalig leven met den God der Natuur zelve zijn, wanneer de gordijnen van den tempel van 't heeläl, zullen worden opgeschoven, 't eeuwig Gods=paleis voor mij genaakbaar zal zijn, en ik met Hem, die op den thron zit, in nabijheid zijner uitverkoorenen, met een onbeneveld gezicht, wonderen zien zal, die geen sterfelijk oog gezien, noch oore gehoord heeft, maar voor wier ongestoorde beschouwing, een eindeloze Eeuwigheid geschapen is, ook voor den Mensch! ô voorrecht! ô onwaardeerbaar lot! ô bedwelmende blijdschap! zalige verrukking! . . . ik kan niet meer! . . . 'k zink weg!,,,,,, hier zijgt mijn Grijsaart neder. . . hij sterft! . . . Ziet hier, lieve ouders! een flaauwe schets van een stervenden Christen= wijsgeer!

Genealogisch onderzoek in Duitsland

Lezing door de heer Rob Dix op 19 december 2013. + Nette Sjamaar doet verslag.

Genealogisch onderzoek doen in Duitsland is totaal anders dan in Nederland. De archieven hebben een andere structuur. Duitsland heeft een ingewikkelde historie met veel vorstendommen en later veel staten. Dus moet je je goed inlezen voor dat je er zelf heen gaat. En denk erom: de omgangsvormen in Duitsland zijn nog altijd formeler dan hier. En houd er ook rekening mee dat inzage in de archieven daar niet kosteloos is.

De Datenschutz was berucht: na 1800 kon je praktisch nergens meer bij komen. Gelukkig is deze regeling per 1-1-2009 gewijzigd en is men nu met een inhaalslag bezig, ook op internet.

Zoals altijd zijn de logische stappen: wat zoek ik en waar, wat is daarvan al in Nederland te vinden en zijn er lokale en/of regionale organisaties die kunnen helpen.

Stap 1: wat zoek ik? Vaststellen naam, plaats en tijd

- Naam: familienaam, patroniem, of mogelijk boerderijnaam; varianten, verbasteringen
- Plaats: Neuenhaus komt 27x voor. Welke plaats? Welk gebied? Verzamelen aanwijzingen uit akten/verwanten. Hulpmiddelen: Postleitzahlbuch, atlassen.
- Tijd: schat zo nauwkeurig mogelijk tijdstip geboorte, huwelijk, overlijden of volwassenheid. Vóór 1648, 1648–1798, 1798–1874, vanaf 1875?

Bovenstaande is belangrijk omdat er vóór 1648 vele vorstendommen waren. Die hadden veel dezelfde plaatsnamen, zoals bijv. Neuenhaus en ja, over welk Neuenhaus gaat het dan. Hiervoor kun je zoeken in akten en bijvoorbeeld kijken waar de getuigen vandaan kwamen.

Ook atlassen zijn belangrijk, want in de

loop der jaren zijn er vele plaatsen verdwenen. Ook het tijdstip van volwassenheid en dus een paspoort mogen hebben verschilde nogal per gebied.

Na de 30-jarige oorlog in 1648 waren er hele gebieden ontvolkt en dus werden die opnieuw gekoloniseerd en dus kwamen er andere namen. In 1799 nam Napoleon de macht in Duitsland over en kwam er een burgerlijke stand, die echter na zijn vertrek weer werd afgeschaft. Pas onder leiding van Bismarck vanaf 1875 kwam er weer eenheid en dus ook eenheid in de burgerlijke stand.

Stap 2: wat zoek ik waar? Vindplaatsen en bronnen

- Handleidingen
- DTB (kerk / overheid)
- Landsheerlijke archieven
- Publicaties / internet / Cd-roms

In Weesp bij de NGV liggen vele soorten handleidingen. Je kunt er o.a. geschiedenis e.d. vinden via de plaatsnaam. Zo ook de DTB van de Evangelische Landeskirche en van de katholieke bisdommen. Dit is op vrijwillige basis gebeurd en bevat inmiddels 85% van de gegevens. Dit is te vinden in Kaiserswerth in Duisburg.

De landsheerlijke archieven, dus de archieven van de adelen. Andere huisarchieven liggen dikwijls nog op de kastelen. Bij publicaties altijd goed naar bronvermeldingen kijken. Maar ook in de voetnoten is veel te vinden.

Stap 3: wat is er al in Nederland te vinden?

- NGV – gespecialiseerde bibliotheek, microfiches; Duitslanddag 1-2-2014
- CBG – microfiches DTB grensstreek
- WGod – kartotheek, publikaties
- Mosaik – D/NL, coll. DTB, Grundbücher, genealogieën
- KB en universiteitsbibliotheken

- Overige bibliotheken / archieven

Op de Duitslanddag komen veel mensen, maar vooral veel Duitse genealogen, dus als je rustig met een van de medewerkers wil praten en zoeken kun je beter een andere dag gaan.

Soms is een collectie op een heel andere plaats dan je zou verwachten. Spreker vond ooit bij doorvragen in een universiteitsbibliotheek dat alles wat Duits was, dus ook de genealogie, ondergebracht was bij Duitse taal- en letterkunde.

Step 4: lokale/regionale organisaties

Deze zijn zeer talrijk! Voorbeelden: Historische / Genealogische / Heimatvereine; Landesvereine: bijv. Kommission für Bayerische Landesgeschichte

Opsporen via:

- Overzichten bij NGV, CBG, WGod
- Genealogische tijdschriften, voetnoten in boeken etc.
- Internet: surfen via onderwerp "Archive", "genealogie", "Heimatverein", of via links vanaf de belangrijkste verenigingen of gewoon op familienaam, naam stad etc.
- LDS (Mormonen): www.familysearch.org
- FOKO: www.genealogy.net of www.genealogienetz.de (beide voeren naar dezelfde homepage waarna u kunt kiezen uit Duits- of Engelstalig).

Hoogduits was de officiële taal, maar op het platteland werd vooral Nederduits gesproken. Dit laatste is voor een Nederlander makkelijker te lezen dan voor een Duitser. Sinds 1874 is Hoogduits de enige taal in Duitsland.

Enkele karakteristieke Duitstalige periodieken

- Archiv für Familiengeschichtsforschung (www.genealogie-zeitschriften.de)
- Brandenburgische Genealogische Nachrichten (www.bggroteradler.de)
- Computergenealogie

(www.computergenealogie.de)

- Emsländische und Bentheimer Familienforschung (AFEL) (www.emslaendische-landschaft.de; www.genealogienetz.de/vereine/afel/); uitgave van de Arbeitskreis Familienforschung der Emsländischen Landschaft für die Landkreise Emsland und Grafschaft Bentheim AFEL
- Familie und Geschichte (sächsisch-thüringischen Raum) [Degener-Verlag]
- Genealogie. Deutsche Zeitschrift für Familienkunde [Degener-Verlag]
- Hessische Familienkunde [Degener-Verlag], gezamenlijke uitgave van: Gesellschaft für Familienkunde in Kurhessen und Waldeck, Familienkundliche Gesellschaft für Nassau und Frankfurt, Hessische familiengeschichtliche Vereinigung
- Hugenotten
- Mitteilungen der Westdeutschen Gesellschaft (www.wgff.de)
- Mosaik
- Sächsische Heimatblätter
- Zeitschrift für mitteldeutsche Familiengeschichte (AMF) (amf-verein.de)

Hulpmiddelen

- J.G.J. van Booma, Genealogisch onderzoek in Duitsland; CBG, CB-reeks deel 9, Den Haag 1987
- Werkgroep Genealogisch Onderzoek Duitsland: De Gids deel 2 (>3300 bronnen); Familienforschung im deutschen Grenzraum zu den Niederlanden, Jubiläumsband 1992; Vademecum, 1998
- Hermann Grotefend, Taschenbuch der Zeitrechnung; Hahnsche Buchhandlung, Hannover, 13^e druk 1991
- Paul Arnold Grun, Schlüssel zu alten und neuen Abkürzungen; C.A. Starke Verlag, Limburg/Lahn 1966
- Der Schlüssel, 9 banden (verenigingscentrum NGV)
- Deutsches Familienarchiv, 220 banden (verenigingscentrum NGV)

- Collectie Franz Schubert: DTB HH, SH, MV, NS (deels), 224 Bd.
- Internet: Ortsfamilienbücher / Ortssippenbücher (www.online-ofb.de; en wiki-de.genealogy.net/Portal:Datenbanken)

Er is een prachtige website: <http://www.archive.nrw.de/>. Ik heb net ontdekt dat deze ook in het Engels kan worden omgezet en de mogelijkheden lijken eindeloos. Er zijn hier zo'n 450 archieven bij aangesloten.

Er is een winkelwagentje op de site waarin je de aktes kunt doen die je wilt inzien. En daarmee kun je dan een afspraak maken wanneer je komt en dat alles klaar ligt als je komt. Nee, ze gaan het niet voor je scannen, er wordt niets opgestuurd. Je zult er wel zelf heen moeten. En... let goed op dat alles wat je aanvraagt in het zelfde archief aanwezig is. Anders moet je nog een

keer op reis.

Gelukkig is er ook nog een achterdeurtje nl. het Polizei Melde Register. Vanaf 1830 moet iedereen die verhuist zich bij dat register melden en (ik heb even gekeken) dan moet je een hele rits vragen beantwoorden. Dus ook hier is nogal wat informatie te vinden.

De zaal was erg vol en nadat de zeer duidelijke uitleg van de spreker ten einde was werd het een hordeloop op de boeken die hij uitgestald had, op de spreker zelf en op iedereen die iets meer leek te weten.

Ik kreeg te horen dat je ook naar www.gewiki.de kon gaan en daar de naam invullen en of de plaats.

Bij deze nogmaals dank voor al deze informatie die u voor ons op een rijtje heeft gezet!

Aldfaer

Lezing door de heer Jan Limpers op donderdagavond 16 januari 2014. Marcel van de Krol doet verslag.

Aldfaer is een Friese naam en betekent zoiets als *oude vader*. Omdat Aldfaer niet alleen een goed en uitgebreid genealogieprogramma is maar bovendien ook gratis is, is het een van de meest gebruikte programma's in Nederland. Je kunt het programma downloaden van de website www.aldfaer.net of www.aldfaer.nl. Op google Aldfaer intikken is voldoende om veel over dit programma te weten te komen. Er is ook een forum over Aldfaer waar je vragen kunt stellen maar het programma zelf heeft een uitstekende help-functie en dat kan niet vaak genoeg gezegd worden.

Op de website vind je de link om het programma te downloaden. Het downloaden van het programma Hotfix is alleen nog nodig als je met Windows-XP werkt maar omdat dit niet meer wordt ondersteund en de meesten onder u zijn overgaan op Windows 7 of 8 is het voldoende om alleen Aldfaer

versie 4.2 te downloaden. Op de website kun je ook invoegtoepassingen en bonusrapporten downloaden. Invoegtoepassingen zijn kleine hulpprogrammaatjes, deze zijn door anderen geschreven maar daar hoeft je voorlopig niet druk over te maken. Bonusrapporten zijn erg populair en geven de mogelijkheid om behalve de standaarduitvoer te genereren ook allerlei andere fraaie uitvoeren te maken, maar daarover straks meer.

Het is aan te raden om het programma te installeren in de map C:\Aldfaer en niet in de map program files, dit in verband met eventuele updates en een goede werking van het programma. Na het downloaden en installeren van het programma kun je personen en relaties invoeren, wijzigen of verwijderen.

Als je het programma hebt gedownload gaan we het openen. Nu zie je een bijna geheel leeg scherm en ook bovenaan een me-

nubalk die bijna geheel grijs is en dus niet aanklikbaar. Dit komt doordat er nog niets is ingevoerd en een werk- of menubalk geen zin heeft. Aldfaer geeft de mogelijkheid een nieuwe stamboom te maken en een naam te geven. Standaard wordt de bestandsnaam *familie* voorgesteld maar een andere naam mag ook. Wanneer je dat hebt gedaan komt er meteen een nieuw invulscherf om de eerste persoon in te vullen. Je kunt dit weggliken en bijvoorbeeld meteen je hele gedcom invoeren als je die al hebt van een ander genealogieprogramma, maar we gaan even van de eerste persoon uit. Vul om te beginnen de eerste persoon in. Alleen de voornaam is al voldoende, klik op ok en zie, nu ziet het scherm er opeens heel anders uit.

Om te beginnen werkt nu de gehele werk- of menubalk en is het hoofdscherf aan de linkerkant verdeeld over vijf vakken, te weten de gegevens van de hoofdpersoon die nu relevant is, daaronder het huwelijk, de echtgenoot dus, daaronder de kinderen, daaronder de ouders en daaronder het ouderlijk gezin, dit zullen dan de broers en zusters zijn. In de rest van het hoofdvenster kun je verschillende gegevens invoeren of wijzigen, zoals geboorte, huwelijk en overlijden. Klik je op persoon, dan laat het scherm allerlei gegevens van de persoon zien die Aldfaer zelf bij elkaar vindt door alle gegevens in je stamboom te gebruiken. Klik je met je rechtermuisknop in één van de drie linkervakken, ouders, kinderen of relatie, dan kun je kinderen, ouders of een relatie toevoegen of verwijderen. Wil je van één van hen de gegevens veranderen dan dubbelklik je op die persoon zodat deze in het hoofdscherf staat en kun je in het hoofdscherf wijzigingen aanbrengen door bovenaan te klikken op geboorte, huwelijk of overlijden. Je kunt uiteraard ook in de persoonslijst op een naam dubbelklikken om van die persoon de gegevens te zien of te wijzigen.

Voor verdere uitleg over hoe alles pre-
jaargang 23

cies gedaan moet worden, adviseer ik de uitstekende helpfunctie. Wanneer je met de muis in een vak staat kun je met de functietoets F1 een uitleg krijgen. Het Centraal Bureau voor Genealogie heeft ook een boek uitgegeven, *de stamboom van je familie op de computer*, waar alles over genealogie wordt besproken en met voorbeelden hoe je dit het best in Aldfaer kunt invoeren.

Wat verder ter zake komt:

Foto's toevoegen kun je het beste doen door de foto's in een map *materiaal* te zetten. Deze map kan het beste geplaatst worden onder de map C:\Aldfaer. Het is niet handig Aldfaer te laten verwijzen naar de map *mijn afbeeldingen* want als je in de laatstgenoemde map iets wijzigt kan Aldfaer de foto niet meer vinden en lijkt het alsof de foto's verdwenen zijn. Het verdwijnen van foto's in Aldfaer is een veel voorkomend probleem maar meestal komt dit omdat de verwijzing naar de foto niet meer klopt of de foto is veranderd.

Wanneer je een gedcom invoert in Aldfaer moet je aanvinken of de gedcom in de huidige stamboom moet of dat het een nieuwe stamboom betreft. Wanneer je een gedcom invoert omdat gegevens veranderd of toegevoegd zijn moet je een nieuwe stamboom maken en de oude verwijderen, anders gaat hij de gedcomgegevens bij de bestaande gegevens zetten waardoor je in één klap twee keer zoveel personen hebt.

Je kunt één persoon, bijvoorbeeld jezelf, als referentiepersoon aanwijzen. Wanneer je dan in de menubalk op het huisje klikt is die persoon actief in het hoofdvenster. Dit doe je als je vaak uitgaat van dezelfde persoon en je dan niet de hele persoonslijst hoeft te doorzoeken.

In het menu Extra kun je het privacyfilter uit- of aanzetten. In de uitvoer worden dan wel of geen levende personen getoond.

Aldfaer heeft in het menu diverse rapporten, zowel tekstrapporten als grafische,

en de tekstrapporten zowel van Aldfaer zelf als volgens het CBG.

Wat bijna iedereen doet is van de eerder genoemde website van Aldfaer de zogenaamde bonusrapporten downloaden en installeren in het programma. Bij de bonusrapporten is een groot aantal verschillende overzichten mogelijk. De bonusrapporten kun je ook downloaden van de website en op deze bladzij staat een link en die moet je kopiëren. In Aldfaer ga je dan naar <help> <Versiebeheer invoegtoepassingen>, in het vakje *Invoegtoepassing* kopieer je de link, klik dan op de blauwe i van informatie en klik dan op installeer. Omdat sommige grafische rapporten niet worden weergegeven moet je éénmalig op je computer het programma SVG-viewer installeren. Haal dit programma van de officiële Adobe-site en niet ergens anders. Daarna zijn de rapporten goed te bekijken zonder dat je verder iets met de viewer hoeft te doen. Een erg mooie uitvoer van de bonusrapporten is Flexitree. Die vind je in het menu <Tonen><Export><Flexitree>. Je ziet dan alle gegevens van je stamboom in vier talen. Je kunt daarbij kiezen voor *voorouders*, *nakomelingen* en vele soorten rap-

porten.

In Aldfaer is het mogelijk groepen te maken. Je kunt dan binnen die groep sneller een persoon vinden of alleen van die groep een gedcom maken. Vergeet niet daarna de groep weer uit te schakelen, anders is je stamboom wel erg klein geworden.

Nog een laatste bericht. De ontwikkeling van Aldfaer versie 5.0 is gestopt en men gaat versie 4.2 nu verder ontwikkelen en dat zal uiteindelijk versie 4.3 worden. De website van Aldfaer wordt ontmanteld en zal naast algemene informatie alleen nog de mogelijkheid bieden om Aldfaer te downloaden. Ook het forum zal verdwijnen en men hoopt dat er mensen zijn die het initiatief willen nemen om elders op internet een dergelijk forum op te zetten. Het is wel de bedoeling om Aldfaer bruikbaar te houden voor toekomstige versies. Bron: Het Aldfaer-team via het forum.

Tot zover deze uitleg en als je meer wilt weten kom dan eens langs op de computermiddag of -avond van de NGV afdeling Amersfoort en omstreken, of op bijeenkomsten van HCC afd. Amersfoort of de HCC-senioren. Deze bijeenkomsten zijn meestal in de Brugkerk te Amersfoort.

Reactie: Aldfaer beproefd

door Jelle Kaastra

Naar aanleiding van de enthousiaste lezing van Jan Limpers heb ik de proef op de som genomen en Aldfaer geïnstalleerd op mijn computer en mijn PRO-GEN-bestand ingeladen. Het installeren en omzetten van de data verliep vlekkeloos. Als PRO-GEN-gebruiker viel mij in het bijzonder het volgende op. De chronologische lijst met familiegebeurtenissen van een persoon is erg leuk en handig bij het samenstellen van een biografie. Ook het gemak waarmee met maar een minimaal aantal muisklikken een kwartierstaat of stamboom kan worden aan-

gemaakt sprak mij aan. En verder natuurlijk de prachtige bonusrapporten. Wel is daarbij voorzichtigheid geboden: ik heb nogal wat familieleden die in Winsum (Friesland) woonden. Op de kaart aangemaakt door het bonusrapport *Plaatskaarten* kwamen dezen allemaal in Winsum (Groningen) terecht. Maar misschien is hier wel een oplossing voor.

Wat mij wel stoorde, en wat voor mij de reden is om niet over te gaan op Aldfaer, is het ontbreken van een veld voor patroniemen. Sommige gebruikers raden aan

om een patroniem bij de voornaam te voegen, maar een patroniem is echt iets anders dan een tweede voornaam. Bovendien kan niet altijd het verschil tussen een patroniem of een tweede voornaam herkend worden. Voorbeeld: een Klaas Johannes de Boer is in Friesland vrijwel altijd Klaas de Boer, zoon van Johannes de Boer. Maar lang niet iedereen zal daarvoor de Hollandse schrijfwariant Klaas Johanneszn. de Boer gebruiken. En er zullen ongetwijfeld ook personen zijn met de naam Klaas Johannes de Boer waar-

bij Johannes een echte tweede voornaam is. De patroniemen weglaten omdat ze na 1811 vervangen zouden zijn door achternamen geeft ook geen voeg. In Friesland kwamen zelfs in officiële aktes van de burgerlijke stand tot ver in de 19^e eeuw patroniemen veelvuldig voor, en ze zijn ook tot diep in de 20^e eeuw in het dagelijks verkeer nog vaak gebruikt. Ik begrijp daarom niet goed waarom bijv. het gerenommeerde CBG dit programma promoot zonder dit fundamentele probleem op te (laten) lossen.

Goud en zilver in het archief

Lezing door de heer Janjaap Luijt op dinsdagavond 18 februari 2014. Thijs van Veen doet verslag.

De zilversmid Adam van Vianen. Gravure door zijn zoon Christaen en Theodorus van Kessel. Rijksmuseum, Amsterdam. Afbeelding: wikipedia.

Spreker Janjaap Luijt (1966) verricht archiefonderzoek voor derden en schrijft als freelance publicist over de goud- en zilvernijverheid en de monetaire geschiedenis van de provincie Utrecht. Hij is al 20 jaar onderzoeker naar de goud- en zilversmeden. In het

Utrechts Archief doet hij onder andere ook bouwonderzoek.

Tot nu toe heeft hij twee keer daadwerkelijk goud en zilver in het archief gevonden. De eerste keer was het zilver van een te laag gehalte, de tweede keer was het goud, maar het bleek koper te zijn.

In de stad Utrecht bestond in de 17^e en 18^e eeuw een goud- en zilversmidgilde. Hierover zijn zeven boeken verschenen: een ordonnantieboek, twee resolutieboeken (een soort notulenboek van de vereniging), een meester- en dekenboek (dekens werden aangesteld voor een periode van twee jaar), een leerjongensboek en een keurmeesterboek. In 1598 zijn in Utrecht de goud- en zilversmeden afgescheiden van de grofsmeden.

De spreker toont verschillende vondsten tijdens zijn jarenlange archiefonderzoek. Adam van Vianen was rond 1600 een zilversmid. Van hem is in 1864 door de schilder Jan Jansz Martens een schilderij gemaakt, ruim 250 jaar na dato. Dit schilderij hangt in het gemeentehuis van Vianen. Deze Adam van Vianen was later burgemeester van Utrecht en een vooraanstaand man in Utrecht. Spreker toont ook een kan van Paulus van Vianen.

Voorstelling van het huwelijk van Peleus en Thetis.
Brons, door Adam van Vianen naar een schilderij van
Abraham Bloemaert. Walters Art Museum, Baltimore.
Afbeelding: wikipedia.

De keurkamer regelde de keuring van goud- en zilverwerk. Deze keuring was van belang voor de inning van belasting op goud- en zilverwerk. Bij de keuring werd gebruik gemaakt van zilvermerken. Er werden keurtekens gebruikt voor het materiaal en het gehalte, voor de herkomst, voor de maker en voor de datering. Het merk voor de datering was een jaarletter.

De jaarvergadering van het gilde was ieder jaar een groot feest. Dit feest vond telkens plaats op 30 november, maar vanaf het jaar 1671 op 25 juni. Deze verandering van datum hield verband met een wreed incident: Anthony van Beugen was in de donkere nacht na het feest van 30 november 1670 verdrinken. Dit was reden het jaarfeest te verplaatsen naar de zomer met langer daglicht.

Vanuit Rotterdam kwam de goudsmid Johannes Danserweg in Utrecht. Hier werd hij gearresteerd, verdacht van diefstal. Na vier dagen kwam hij vrij uit de gevangenis.

Spreeker heeft in Amersfoort niet een goud- en zilversmidsgilde in de archieven gevonden. Wel heeft hij in het Utrechts Archief een ordonnantie van het Amersfoortse

gilde gevonden: op 1 oktober 1599 hebben de Amersfoortse goud- en zilversmeden zich afgescheiden van de grofsmeden.

Rombout Smout was een goudsmid die van Utrecht naar Gorinchem vertrok. Hij had in Utrecht een huurachterstand. Bij zijn vertrek uit Utrecht nam hij zilver mee.

In Utrecht ging het beroep van goudsmid vaak over van vader op schoonzoon. Je zou een overgang van vader op zoon verwachten, maar uit nader onderzoek is gebleken dat de Utrechtse goudsmiden veel dochters kregen!

In 1800 werden de gilden afgeschaft.

Na de pauze beantwoordde de spreker diverse vragen, onder andere over Schoonhoven. In een beschrijving van de steden in de Republiek, van 1770, staat dat Schoonhoven befaamd is om zijn koperslagerijen. Rond 1800 telde Schoonhoven 62 werkmeesters. Halverwege de 19^e eeuw breekt Schoonhoven door. Later zijn er in Schoonhoven grote fabrieken van sieraden, met een grote en snelle productie, onder andere voor de Holland-Amerika Lijn (HAL). Rond 1980 zien we een overgang van zilver naar roestvrijstaal. Roestvrijstaal is gemakkelijker, want dat hoeft niet gepoetst te worden. Alle fabrieken in Schoonhoven gingen ter ziele. De productie van zilver werd verplaatst naar Zuid-Oost Azië. In Schoonhoven is nog wel een opleiding tot goud- en zilversmid.

Vervolgens werd door de aanwezigen gretig gebruik gemaakt van de mogelijkheid meegebrachte voorwerpen door de spreker te laten keuren. Dit was vergelijkbaar met het tv-programma *Tussen kunst en kitsch*. Ook hier gold dat de voorwerpen hoger of lager in waarde werden geschat dan door de eigenaren verwacht. Een van de aanwezigen dacht een zilveren lepel te hebben, maar deze bleek van alpaca-zilver te zijn. Deze benaming kan voor verwarring zorgen, maar alpaca-zilver is geen zilver. Het bestaat uit

koper, zink en nikkel, al heeft het wel een zilverkleurig uiterlijk. Alpaca-zilver wordt ook wel Berlijns zilver, nikkelzilver, hotelzilver, armeluiszilver, nieuwzilver, gerozilver, argentaan en maillechort genoemd. Ook

dit metaal wordt vanwege zijn kleur als basis gebruikt voor verzilverde sieraden.

De voorzitter bedankte de spreker voor een boeiende voordracht.

Koorts en honger, ofwel de geneeskunde in vroeger tijd op het platteland

Lezing door de heer Hans van den Broek op donderdagavond 20 maart 2014. Thijs van Veen doet verslag.

Spreker Hans van den Broek (Den Bosch, 1948) is arts en radioloog in Deurne. Hij was als arts geïnteresseerd in de ziektes en kwalen waar onze voorouders last van hadden en waar zij dood aan gingen. Hij verzamelde hierover informatie en deze informatie vermeerderde zich gestaag, bijvoorbeeld over de rode loop.

Kevelaer in 1656. Zie de Mariaverschijning linksboven en de pelgrims rechtsonder. Oude ansichtkaart. Bron: wikipedia.

Er zijn vele wonderverhalen in omloop. Over bezoeken aan bedevaartsoorden, bijvoorbeeld Kevelaer, en de gunstige gevolgen daarvan. Deze gevolgen zijn vaak ook wel rationeel te verklaren. Iemand met een virusziekte en gebrek aan vitamine A gaat in de periode van mei tot september naar het bedevaartsoord Kevelaer, komt in de buitenlucht, krijgt zonlicht, drinkt melk, en wordt weer beter en geneest. Logisch, vooral in vette melk zit veel vitamine A, en gebrek hieraan en aan zonlicht was juist de oorzaak

van de ziekte. De ziekte is dus met de juiste middelen bestreden.

Hongersnood kwam gemiddeld eens in de tien jaar voor. Men werd ziek van de honger. Toen men weer meer kon eten, werd men weer beter.

Je suy le poure Diable (ik ben de arme duivel). Melaatse bedelaar als duivel met klikspaan op een 16^e eeuwse gravure. Bron: wikipedia.

Men had veel gebrek aan vitamine C. Vroeger verbouwden de boeren veel rogge. De mensen aten vrij eenzijdig voedsel. Na 1492 – Columbus ontdekt Amerika - kwam

de aardappel vanuit Amerika naar Europa, eerst naar Spanje. De aardappel rukte naar het noorden van Europa op en werd vanaf ±1770 tot 1800 het volksvoedsel in Nederland. In aardappelen zit veel vitamine C en dat was dus belangrijk voor de gezondheid van de mensen. Een gebrek aan vitamine C leidt tot loszittende tanden en bloedend tandvlees.

<i>ziekte</i>	<i>oude naam</i>
pokken en mazelen	DE kinderziektes
lepra	melaatsheid – Lazarusziekte
pest	de Gave Gods – de haastige ziekte
malaria	de derde- of vierdedaagse ziekte
dysenterie	de rode loop
cholera	de Aziatische braakloop
polio	kinderverlamming
tuberculose	de tering
streptococ	roodvonk

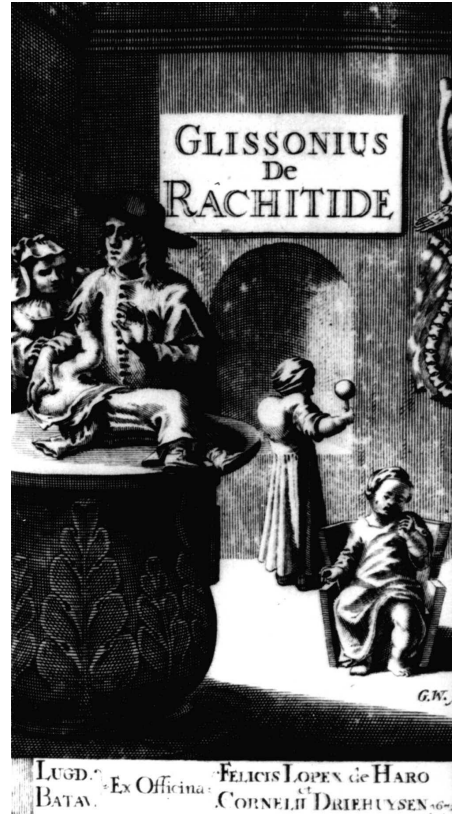
Er zijn diverse uitdrukkingen en scheldwoorden met infectieziekten. De meeste infectieziekten van vroeger, zoals lepra en cholera, bestaan niet meer. Een algemeen kenmerk van ziektes die veel voorkwamen, was dat ze vele benamingen en ook vele behandelwijzen hadden.

In de 19^e eeuw kwam vaccinatie tegen de pokken op. Doordat de meeste Duitse soldaten wel, maar de meeste Franse soldaten niet gevaccineerd waren, kostte de pokkenepidemie die uitbrak door de Frans-Duitse oorlog van 1870–1871 vooral aan Franse soldaten het leven. De epidemie veroorzaakte een half miljoen doden.

Toen men meer vlees ging eten, kreeg men meer eiwitten binnen en was er ook minder sterfte aan tuberculose.

De Engelse ziekte kreeg men door een gebrek aan vitamine D. Sommige kinderen waren lam vanaf de geboorte. Soms konden ze, als door een wonder, weer lopen. Vita-

mine D zit in eieren. De Engelse ziekte gaat gepaard met zwak bot.

Titelblad van Francis Glissons boek *De Rachitide sive morbo puerili . . .*, Leiden 1672. De gravure toont door de Engelse ziekte (rachitis) misvormde kinderen (Parijs, Bibliotheek van de oude faculteit medicijnen).

Het merendeel van de ziektes en sterfte in vroeger tijd was te wijten aan infectieziekten en slechte of onvoldoende voeding.

Zeven hoofdlijnen van behandeling

De spreker onderscheidde 7 hoofdlijnen van behandeling, de 7 s'en: sappen, sympathie, signatuur, slechteriken, sinten, sijfers en sterren.

De vier sappen (gele gal, zwarte gal, bloed en slijm) ontstonden uit het Griekse concept van de vier elementen vuur, aarde,

water en lucht. Bij de sappen gaat het erom de sappen in evenwicht te brengen, het kwade eruit te halen, bijvoorbeeld aderlaten. Men gebruikte ook bloedzuigers voor aderlaten. De spreker wees erop dat barbiers en chirurgijns een gezamenlijke oorsprong hebben. Op een gegeven moment kregen ze beiden hun eigen gilde. Chirurgijns zijn eigenlijk handwerkslieden, in tegenstelling tot de universitair opgeleide ‘*medicinæ doctor*’.

Aderlating. British Library, London. Afbeelding uit Den medeltida kokboken, wikimedia.

De signatuurleer is de kenmerkenleer. De spreker gaf hiervan vele voorbeelden.

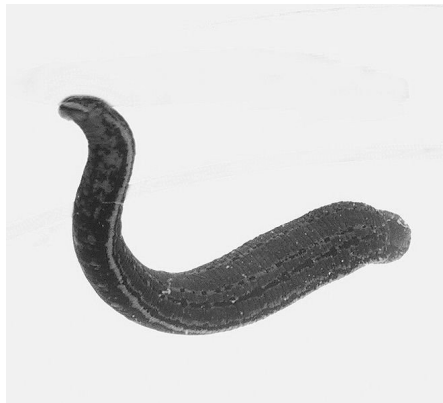
De methode van de slechteriken is bijvoorbeeld gebruik maken van heksen.

Stel je voor

Mijn naam is **Bob Ramak**. Ik ben gepensionerd. Bij de Waterlijn (rondvaarten in Amersfoort) ben ik bestuurslid PR. Uit de erfenis van mijn vader kwam ik een onderzoek van mijn oom naar de naam Ramak tegen. Dit was voor mij de aanleiding om met genealogie te beginnen. Ik onderzoek de namen Ramak, Graafland, Elemans en Crezee, in Nederland en in België (Luik).

Bij sinten gaat het om het aanbidden van heiligen.

Oneven cijfers zijn vaak magisch, bijvoorbeeld 3 (3x daags een medicijn!) en 7. Het getal 12 heeft ook iets magisch, maar eentje minder, 11, is het gekkengetal, en eentje meer, 13, is het ongeluksgetal.

Bloedzuiger (*hirudo medicinalis*). Foto Karl Ragnar Gjertsen. Bron: wikimedia.

Bij sympathie gaat het om toveren, genezen op afstand.

Tijdens de lezing beantwoordde de spreker vele vragen van de toehoorders. Hij liet zich gemakkelijk interrumpen en ging daarna net zo gemakkelijk weer door met zijn lezing. De voorzitter bedankte de spreker voor een zeer boeiende voordracht.

Ik gebruik het programma Aldfaer. Ik ondervind geen specifieke problemen. Mijn voorouders kwamen in 1632 vanuit het land van Luik (Remaque) naar Leiden. Mijn doel is in België te zoeken naar de naam Remaque. Mijn grootste vondst tot nu toe is dat mijn schoonzuster de stamboom van de familie Graafland heeft tot 1467.

GENEALOGISCH ERFGOED MAGAZINE

Word nu abonnee!

Maak kennis met dit interessante, in kleur uitgevoerde blad voor genealogen en historisch geïnteresseerden. Het verschijnt 4 x per jaar in een omvang van 32 pagina's in A4 formaat.

Aan de hand van gevarieerde artikelen wordt achtergrondinformatie over het reilen en zeilen van onze voorouders gegeven, maar ook actuele ontwikkelingen in de Genealogie worden niet vergeten.

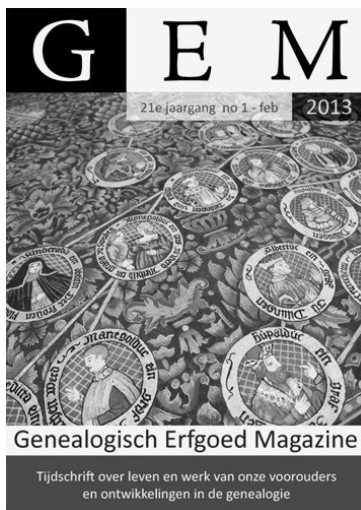
Op de website www.erfgoed.info kunt u zien over welke onderwerpen er zoal geschreven wordt.

Ook staat er op de site een *doorbladerbare* recente aflevering.

Neem een proefabonnement!

U ontvangt 4 nummers voor slechts € 10

Het abonnement loopt *automatisch* af

Eindredactie en uitgever: D. Kranen, Molenstraat 73, 6712 CT Ede,

Telefoon: 0318-693803 E-mail: adk@solcon.nl

Pieter ging uit varen

door + Nette Sjamaar

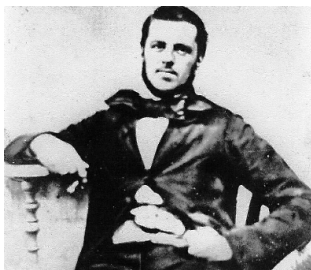
Begin 1700 vestigt Adam Rijkenberg zich in Purmerend. Hij was rooms Katholiek, maar in West-Friesland was dat niet zo'n groot probleem. Zijn nakomelingen kwamen bijna allemaal terecht in de gegoede middenstand, zoals schoenezaken, bakkerijen, comestibles, juweliers. En vormden een hechte gemeenschap met andere katholieken die in dezelfde branche werkten. Ook waren er eigenaars van herbergen en watermolenaars bij. Men ontmoette elkaar in de kerk en bij dopen, begraven en van alles daartussen e.d. en leidde een vroom en gezapig leven.

Ook achterachterkleinzoon Herman bezat een schoenmakerij. Hij was getrouwd met Marijtje de Wolff en ze kregen vijf zonen. Ze stierven beiden in 1846, 8 dagen na

elkaar. De oudste zoon Jacob (24) werkte in een bakkerij, de tweede, Hendrik (20) werkte al in de schoenmakerij. De drie jongste broers waren 15, 13 en 10 jaar oud.

Waarschijnlijk bleef Piet (* Purmerend 2-5-1831) van 15 in het ouderlijk huis wonen en werkte in de bakkerij. In januari 1855 trouwt hij met Marijtje Kuiper uit Wormerveer. Zijn beroep is dan bakker. In november 1855 wordt hun zoon Herman geboren.

En dan gebeurt er iets wat niemand ooit had kunnen verwachten: in 1857 gaat Pieter naar zee, de eerste van dit grote en bekende geslacht. Hij monstert zich aan bij de koopvaardij en gaat werken als hofmeester op de Argos. Zijn vrouw ontvangt in 1857 al brieven uit Batavia van hem en in 1859 de laatste.

Pieter Rijkenberg

Zijn vrouw gaat met haar kind terug naar haar geboortestad Wormerveer. Vijftien jaar later wil ze opnieuw trouwen, maar ja, daarvoor zal ze harde bewijzen moeten hebben dat hij dood is en dat bewijs zal van de bisschop zelf moeten komen.

BISDOM
HAARLEM.
N° 10114.

GERARDUS PETRUS WILMER,

DOOR DE GENADE GODS EN DE GUNST VAN DEN APOSTOLISCHEN STOEL.

BISSCHOP VAN HAARLEM,

Assistent-Bisschop bij den Pausselijken Troon.

*Seeu allen die here zullen broed of-hooren beten
Zaligheid in den Heer.*

Aan allen die deze zullen lezen of hooren lezen Zaligheid in de Heer.

Nadermaal ons door den Weleerw. Heer F. H. van den Heuvel Pastoor te Wormerveer, te kennen is gegeven, dat zekere Maria Kuijper katholiek en van zijne parochie en op 23 januari 1855, volgens officieel extract uit het huwelijksregister der parochie Wormerveer, gehuwd met zekere Pieter Rijkenberg, de kerkelijke vergunning verlangt tot het aangaan van een tweede huwelijk, aangezien haar echtgenoot voornoemd sedert 1 Julij 1859, alzoo sedert ruim vijftien jaren, vermist is en ondanks alle aangewende pogingen niet is wedergevonden. Zoo hebben Wij ons rigtende naar de voorschriften door de Congregatie van het H. Officie den 22 Junij gegeven, de noodige bewijzen trachten te verkrijgen voor het overlijden van voor-

noemden Pieter Rijkenberg. Uit het ingestelde onderzoek is Ons als zeker gebleken:

I^e Blijkens de aan ons overgelegde authentieke Vermisacte, opgemaakt op denzelfde 1 July 1859 voornoemd ter reede van Batavia door twee eigenhandig geschreven brieven van genoemde Heer A.W.F. van Fenten, die in den zomer dd 6 Julij 1859, alzoo vijf dagen na het ongeval, als gezagvoerder van de "Argo" uit Batavia aan de Heer Rietmeijer, koopvaardijkapitein berigt geeft van het vermist zijn van Pieter Rijkenberg als van zijne beschonken toestand op meer gemelde 1^e Julij - en in den anderen brief dd 6 Mei 1874, als ruste gezagvoerder, uit Nieuwveen aan den Heer P. Wieriks, de verschillende omstandigheden van het vermoedelijk ongeval door de vermis-acte aangegeven, andermaal bevestigd en met deze woorden eindigt: "waaruit men kan opmaken dat hij zeer waarschijnlijk daar uit de poort heeft liggen braken en met het stampen van het schip er uit getuimeld is en verdronken zonder dat iemand er iets van gezien heeft, *daar alleman aan het werk was met het laden van rijst in het ruim.*" bij welke getuigenis van de Heer van Fenten, aan Ons eene verklaring omtrent zijne geloofwaardigheid is overlegd door de Wel-eerw. Pastoor van Nieuwveen H. Verstraeten opgemaakt, en waarin twee personen van zijn parochie, met name Dirk van den Hoorn en Hendrik Janmaat, het volgende met eigenhandige ondertekening verklaren: "dat zij ondergeteekenden wel bekend met genoemde A.W.F. van Fenten ondergezagvoerder ter zee, als gedurende geruime tijd met Zijn Ed. te hebben gewoond in hetzelfde dorp en veelvuldige omgang met Zijn Ed. te hebben verkeerd, niet aarzelend onder heiligen ede, dat zij geen minste grond hebben om te twijfelen aan de geloofwaardigheid van voornoemden Heer oud gezagvoerder ter zee A.W.F. van Fenten en dengevolgen beschouwen als alle geloof te verdienen".

IIe Blijkens verschillende eigenhandige

brieven van meer genoemde Pieter Rijkenberg zelvens nam. dd 13 Sept 1857 uit Rotterdam, 12 maart 1858 uit Batavia. 13 Sept. 1857 uit Brouwershaven, 3 Janurij 1858 uit de Reede van Batavia, 26 Julij 1858 uit Brouwershaven en 27 April 1859 uit Makassar en welke brieven als eigenhandig door hem geschreven erkend zijn niet alleen door zijne vrouw maar ook door zijnen broeder Hendrik Paulinus Rijkenberg en diens echtgenoot Anna Margaretha Sophia Wubbe blijkens hunne aan Ons overgelegde verklaringen door Arend Willem Frederik van Fenten, gezagvoerder aan boord van de Viermastschoener Argo, liggende ter reede van Batavia alsmede door Willem Cornelis Pfister. 1^e stuurman en Johannes Thomas Nieuwenhuizen, 2^e stuurman beiden aan boord van gemelde bodem dienende welke acte door de drie genoemden eigenhandig ondertekend en later door de Waterschout te Rotterdam en bij het departement van Marine gelegaliseerd en te Haarlem behoorlijk geregistreerd is dat “tussen twee en half drie denzelfden dag is vermist geworden Pieter Rijkenberg in qualiteit van hofmeester aan boord van gemelde bodem dienende, dat niettegenstaande alle aangewende pogingen tot ontdekking zijnder schuilplaats de vermiste niet is wedergevonden; dat vermiste vanaf 12 uur van den zelfden dag in staat van dronkenschap verkeerde. . . en, *dat aangezien er geene middelen van vervoer bij het schip aanwezig waren*, waarmede de vermiste zich heeft kunnen verwijderen, (de declaranten) eenige sporen van braking – het bij den vermiste gewone gevolg van misbruik van sterken drank op de wijnbanken en in de lenspoorten in aanmerking nemende verklaren te moeten veronderstellen dat de vermiste in dezelve het evenwigt heeft verloren en zodoende buiten boord geraakt en verdronken is” welk getuigenis nog nader bevestigd is:

a) door eene eigenhandig ondertekende verklaring, dd. 29 April 1874 den Heeren

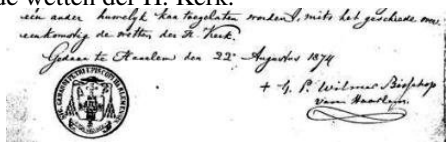
A. van Hoboken en zonen, scheepsreeders en zeehandelaars te Rotterdam en eigenaars van bovengenoemd schoenerschip Argo bij welke verklaring zij een uittreksel geven uit het scheepsjournaal, dat genoegzaam van gelijken inhoud is als de vermis-acte en ten slotte zeggen, dat zij “aangezien het journaal een trouw verslag uitbragt van alles wat aan boord van een zeeschip gebeurt en door de kapitein zelfs wordt beëdigd, niet aarzelen met bovenstaande verklaring te getuigen dat Piet Rijkenberg op de 1e Julij 1859 ter reede van Batavia verdronken is”.

b) dat de vermiste P. Rijkenberg met zijne vrouw in goede verstandhouding leefde en in al de brieven blijk gaf van eene welgemeende innige liefde jegens zijne vrouw en Zijn eenig kind en van zijn vurig verlangen om hen weder te zien, welke genegenheid ook bevestigd is geworden door de Ons overlegde verklaringen van H.P. Rijkenberg en echtgenoot voornoemd.

IIIe blijkens verklaringen van door den Heer P. Wieriks te Rotterdam schriftelijk of mondeling afegelegd aan den WelEerw Pastoor van Wormerveer voornoemd welke heer zegt “als deskundige en oud gezagvoerder met de reede van Batavia goed bekend te zijn dat P. Rijkenberg niet anders dan verdronken kan zijn, daar niet alleen de gelegenheid tot landen mankeerde maar men ook destijds geen Europeanen op de plaats toeliet, welke niet van behoorlijke papieren of bewijzen voorzien was”; “*dat in alle gevallen het schip zich zowel van het vasteland als van andere omliggende schepen te ver verwijderd moet hebben bevonden* dan dat P. Rijkenberg zich zwemmende zou hebben kunnen verwijderen; waarbij zich nog het getuigenis voegt van den broeder des vermiste, meer genoemde H.P. Rijkenberg, die blijkens een Ons overlegde verklaring “onder aanroeping van Gods H. Naam” getuigd heeft wel te weten dat P. Rijkenberg geen zwemmer was”.

Wij meenen derhalve uit de aangevoerde

verklaringen op goede gronden te mogen besluiten, dat het vooreerst, de genegenheid van P. Rijkenberg jegens vrouw en kind in aanmerking genomen, onverklaarbaar zou zijn waarom hij, zoo hij leefde, in vijftien jaren tijds niets van zich zou hebben laten hooren, en dat het verder veeleer als zeker geacht moet worden, dat hij op den 1^e Julij 1859 van boord geraakt en verdronken is; weshalve Wij, na ook ons HoogEerw. kapittel over deze zaak gehoord te hebben, niet aarzelen de zedelijke overtuiging uit te spreken en te verklaren, dat het huwelijk van Pieter Rijkenberg met Maria Kuijper door den dood ontbonden is, en dat zij tot het aangaan van een ander huwelijk kan toegelaten worden, mits het geschiede overeenkomstig de wetten der H. Kerk.

Het is dus niet goed gegaan met deze jongen. Hij staat bekend als een dronkelap, die zich regelmatig op het schip verschuilt om zijn roes uit te slapen. Op een dag gaat dat mis en hij slaat overboord, 28 jaar oud, einde verhaal.

Zijn achterachterachterkleinzoon Frits Rijkenberg, wonend in Zuid-Afrika, die mij

deze kopie heeft gestuurd, vermeldt echter ook wat tegenstrijdigheden. Ik heb deze in het verhaal gecursiveerd. Want inderdaad: het is wel tegenstrijdig dat er in de verre omtrek geen andere boten zijn geweest en geen weg om aan wal te komen terwijl er ook gezegd wordt dat men druk was met laden van rijst. Heeft de bisschop dan toch niet goed opgelet?

De Argo in 1854

En dan is er ook nog de volgende overlevering: Nadat Maria Rijkenberg al hertrouwd was met de heer Van Abelen kwam er een vreemdeling in de kroeg van Wormerveer en hij vroeg naar de Weduwe Rijkenberg. De kroegbaas vertelde dat ze hertrouwd was en de vreemdeling verdween. Uiteraard ijld iemand naar Maria om haar dit nieuws te vertellen. Zoon Herman is er direct op uitgetrokken en heeft het hele dorp en de omgeving afgezocht, maar de vreemdeling is nooit gevonden. . .

Mijn archiefstructuur

door Arie van Herk

Zoals bij veel onderwerpen gaat de beheersing van informatie op enig moment uit de hand lopen. Als bij genealogie het aantal brondocumenten dat je wil opslaan gaat groeien loop je ook tegen dit gegeven aan. Is hiervoor één oplossing? Mijn antwoord hierop is nee, je kiest voor een eigen methode die voor jou aansprekend en handig is. Belangrijk is dat je die eigen methode consequent doorvoert. Mijn structuur is gebaseerd op de sortering die een computer

op een documentnaam uitvoert. Verder moet je zelf bepalen welke elementen belangrijk zijn om terug te herkennen in jouw structuur.

Mijn keuze: als 1^e element de naam van de betrokkene opgebouwd uit familienaam, tussenvoegsel, doopnaam; daarna als 2^e een belangrijke sleutel, de letter G met het geboortjaar van de betrokkene, welke een groepje creëert als er meerdere documenten bij de personen met dezelfde naam

voorkomen; als 3^e de datum waarop gebeurtenis plaatsvond; als 4^e een indicatie van de aard van het document, bv BS-GEB, met nr, de informatie uit o.a. wie was wie; als 5^e de aanduiding zv of dv gevolgd door de voornaam van de vader gekoppeld via “&” met de voornaam en familienaam van de moeder. Betreft het informatie die betrekking heeft op de partner van de betrokkene dan hanteer ik als 6^e element, &voornaam tussenvoegsel en familienaam van de partner. Indien er in de familie meerdere personen met gelijke namen in hetzelfde jaar geboren zijn, dan hanteer ik bij het 2^e element de toevoeging a, b, dus b.v. G1852a en G1852b. Zo creëert de computer weer een set met bij elkaar behorende documentnamen.

Vanuit een beschrijving van de familie volgt de vertaling naar mijn archiefstructuur.

De betrokken persoon die ik archiveer is Arie van Herk, geboren op 16-1-1852 als zoon van Jan van Herk en Gertje Teeuw. Op 26-12-1872 trouwt Arie met Gerie de Both, die geboren is op 3-12-1855. Gerie overlijdt

Documentnaam bij een persoon na 1811:

1^e Betrokkene, 2^e G-sleutel, 3^e datum, 4^e aard, volgnr, 5^e ouders, 6^e &Partner

Herk, van, Arie, G1852, 1852-01-16, BS-GEB, nr 7, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1852-01-16, GEBAKT, nr 7, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1852-01-16, GEBFOT, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1852-01-16, GEBKRT, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1855-12-03, BS-GEB, nr 4, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1855-12-03, GEBAKT, nr 4, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1872-06-12, BS-HUW, nr 9, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1872-06-12, HUWAKT, nr 9, zv Jan&Geertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1872-06-12, HUWFOT, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1872-06-12, HUWKRT, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1875-09-01, NOTAKT, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1880-12-31, BEVREG, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1902-01-01, BS-OVL, nr 1, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1902-01-01, OVLAKT, nr 1, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1902-01-01, OVLKRT, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1902-01-01, OVLSTN, graf-12, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1902-01-01, BIDPRT, zv Jan&Gertje Teeuw, &Gerie de Both

Herk, van, Arie, G1852, 1912-06-06, BS-OVL, nr 5, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1912-06-06, OVLAKT, nr 5, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1912-06-06, OVLKRT, zv Jan&Gertje Teeuw

Herk, van, Arie, G1852, 1912-06-06, OVLSTN, graf-10, zv Jan&Gertje Teeuw

op 1-1-1902. Vanwege haar RK-gezindte wordt er een bidprentje gemaakt. Verder zijn er diverse momenten waarvan foto's bewaard zijn gebleven en aankondigingskaarten van o.a. geboorte of huwelijk. Inmiddels zijn er akten van geboorte, huwelijk of overlijden beschikbaar. Ook is er een bron uit een bevolkingsregister gevonden waaruit blijkt dat het gezin in de periode 1860-1880 in het huis woonde aan de Blekesingel te Gouda. Als ik b.v. meer huwelijksfoto's heb dan kies ik voor de aard van het document HUWF01, HUWF02, HUWF03, etc. Op 1-9-1875 laten Arie en Gerie een testament opmaken bij de notaris die ik herkenbaar maak door de aanduiding NOTAKT te gebruiken.

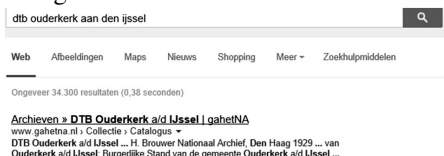
De aanduiding BS-GEB, BS-HUW of BS-OVL betekent in mijn systeem informatie uit o.a. wiewaswie.

Dit laat zich volgens mijn keuze vertalen naar de volgende documentnaam waarmee ik de informatie opsla.

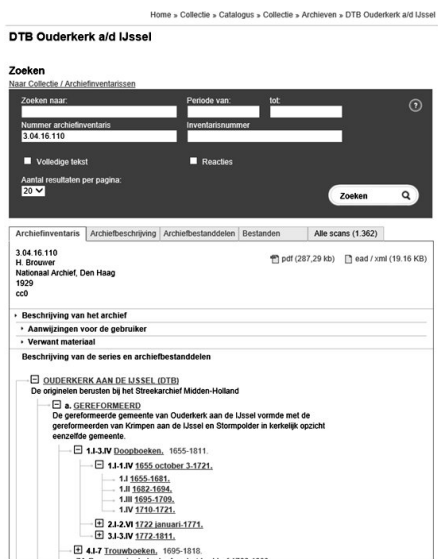
Indien het een situatie betreft die vóór 1811 plaatsvond, dan heb je te maken met DTB-boeken waarbij ik dan een aangepaste vorm toepas. Documentnaam bij een persoon vóór 1811:

1^e Betrokkene, 2^e G-sleutel, 3^e datum, 4^e aard +volgnr, 5^e ouders, 6^e &Partner
Herck, van, Bas, G1662, 1662-03-25, DTB-DP, pag67, inv1-I, scan 26, zv Jan&Maria Jansd
Herck, van, Bas, G1662, 1674-06-06, DTB-OT, pag12, inv6-I, scan 110, zv Jan&Maria Jansd
Herck, van, Bas, G1662, 1674-06-25, DTB-HU, pag34, inv6-I, scan 132, zv Jan&Maria Jansd
Herck, van, Bas, G1662, 1726-09-09, DTB-OV, pag86, inv8-IV, scan 88, zv Jan&Maria Jansd

Ter illustratie zoek ik via google op dtb ouderkerk aan den ijssel. Dit kan ook via www.genver.nl.

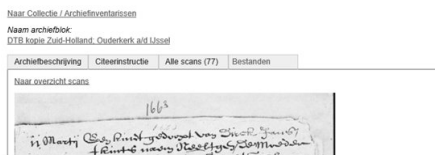
Als je op de link klikt kom je in de archiefcollectie terecht en kun je de aard van het DTB-boek en de datumperiode kiezen. In mijn situatie is de familie van de gezindte gereformeerd en kies ik het doopboek met inventarisnummer 1.I 1655-1681.

Daarna is het een kwestie van de juiste periode vinden in het boek en zo kom ik, als jaargang 23

fictief voorbeeld, terecht op een gedeelte van pagina 67 (rechter bovenhoek) uit inventaris 1.I, scan: 26. Deze gegevens gebruik ik dan in de documentnaam.

DTB kopie Zuid-Holland; Ouderkerk a/d IJssel » Inventaris nr. 1.I, Scan: 26

Als laatste nog een tip over de mappenstructuur op de computer. Inmiddels heb ik ruim 3500 documenten opgeslagen en heb er voor gekozen om te werken met submappen. Hiermee blijft het zoeken gemakkelijker en blijft de computer snel.

- Herck, van, A
- Herck, van, B
- Herck, van, C
- Herck, van, D-E
- Herck, van, F-G
- Herck, van, H-I
- Herck, van, J
- Herck, van, K-L
- Herck, van, M
- Herck, van, N-O
- Herck, van, P-R
- Herck, van, S-T
- Herck, van, V-Z

Deze werkwijze ervaar ik als prettig en nogmaals het is een door mij gekozen structuur. Elke methode die je zelf kiest kan voor jou de prettigste zijn, als je deze maar consequent blijft toepassen.

Ik wens je veel succes met jouw onderzoek naar jouw Genealogisch onderzoek

milieugeschiedenis en de ordening en opslag van de gevonden gegevens. Wie op zoek gaat naar voorouders kan best wat hulp ge-

bruiken, van de NGV bijvoorbeeld! en ja *lo-gisch* dat NGV-ers elkaar helpen!

Afscheid Tilly du Pui en Dick van Wageningen in Archief Eemland

door Arie van Herk

Bij een bezoek aan de studiezaal van Archief Eemland kon je ze niet missen, Tilly en Dick elk met hun specialiteit en ervaring om vragen te beantwoorden of je op weg te helpen met het antwoord op de vraag waarmee je binnenkwam. Jarenlang hebben ze veel mensen blij gemaakt. Op 19 december 2013 was er een druk bezochte bijeenkomst waarin herinneringen werden opgehaald en bovenal waardering werd uitgesproken over

het werk en de inzet van Tilly en Dick. Inmiddels hebben Saskia Stouten-Schrijer en Katinka Regtien de belangrijke rol in de studiezaal overgenomen. Vanuit de NGV bedanken we Tilly en Dick en wensen we Saskia en Katinka en alle andere archiefmedewerkers succes met de verhuizing en kijken we uit naar een vervolg op een prettige samenwerking tijdens het spreekuur familiegeschiedenis.

Verhuizing Archief Eemland

door Arie van Herk

Archief Eemland verhuist naar het Eemhuis. Dertigduizend archiefdozen vol brieven, kranten, foto's, doopboeken en bouwtekeningen krijgen daar een nieuw veilig onderkomen. Dit zijn niet zomaar papieren. Ze bevatten sporen van duizenden inwoners. Om de verhuizing in goede banen te kunnen leiden is het Archief in de maand april gesloten. Vanaf donderdag 1 mei is het Archief weer geopend op het Eemplein 73, 3812 EA Amersfoort.

Het Eemhuis

Het Eemhuis wordt het culturele centrum van het Eemplein, het nieuwe stadshart van Amersfoort bij de Eemhaven. Het opmerkelijke architectonische ontwerp is van Neutelings Riedijk Architecten. Door zijn omvang, vorm en materiaalgebruik is het één van de gezichtsbepalende gebouwen op het plein. In het Eemhuis komen ook de Bibliotheek Eemland, Scholen in de Kunst en Kunsthal KAdE. Archief Eemland vestigt zich op de derde verdieping.

Wat is nieuw

Zowel het depot als de bezoekersruimten van Archief Eemland zijn in het Eemhuis twee keer zo groot als op de huidige locatie. Ook de dienstverlening krijgt een nieuw jasje. U kunt vragen stellen aan de publieksarchivarissen die rondlopen of bij de informatiebalie in de Publieksruimte zitten. In de Archief lounge kunt u terecht voor inspiratie, activiteiten en het uitwisselen van informatie met anderen. U kunt ook bladeren door de app Publiek Geheim en uw schoenendoos met oude foto's uploaden op de website 'Het bewaren waard'. Er zijn scanwerkplekken ingericht om u daarbij te ondersteunen. In de Studeerkamer kunt u in stilte originele archiefstukken raadplegen.

De medewerkers van het Archief ontvangen u graag vanaf 1 mei op deze nieuwe locatie. Het spreekuur familiegeschiedenis zal op donderdag 11 september weer starten.

(bron: website Archief Eemland)

PRO-GEN gebruikersdag

door Arie van Herk

Op 5 juli aanstaande organiseert de PRO-GEN Gebruikersgroep een jubileum- / zomermarkt in het zalencentrum “De Schakel”, Oranjestraat 10 in Nijkerk.

PRO-GEN is een genealogieprogramma dat door een groot aantal personen wordt gebruikt voor het vastleggen van hun genealogische gegevens. Gebruikers van PRO-GEN hebben zich verenigd in de *PRO-GEN Gebruikersgroep* om hun kennis en ervaringen met elkaar te delen. Delen in de zin van uitdelen aan anderen, maar ook in de zin van ontvangen. Daartoe organiseren zij allerlei

activiteiten. Ook u kunt daaraan deelnemen. Tussen 10.00 en 16.00 uur bent u welkom op deze zomermarkt om ervaringen van anderen te halen of uw eigen ervaring te brengen. De zaal is open vanaf 9.30 uur. Parkeeren kan op het terrein van De Schakel of op het terrein van de naastliggende bank of in een straat in de omgeving. Let wel op in de Oranjestraat mag je 2 uur parkeren met een parkeerschijf.

Informatie is beschikbaar op de website: www.pggg.nl

Vacature redactie

door Arie van Herk, hoofdredacteur

Na het overlijden van Nette Sjamaar is er een vacature ontstaan in de redactie die we graag willen invullen. Met vijf personen een redactie vormen werkt prima en de belasting wordt hiermee verdeeld.

We zijn een enthousiast team waarbij we allemaal fungeren als tekstschrijver. Naast dit schrijven heeft elk redactielid een aandachtsgebied in de uitvoering van activiteiten. Jelle doet de verwerking en opmaak van de verhalen naar een blad, Marcel doet interviews en verslaglegging lezingen, en Thijs doet verslaglegging lezingen en taalkundige

aspecten van alle stukken. De verzending geschiedt door mevrouw Koning en zelf doe ik de organisatorische aspecten rondom het ontstaan van het blad. We houden drie maal per jaar een redactievergadering, voorafgaand aan ieder nummer, en hebben veel onderling contact per e-mail en bij onze activiteiten.

Vind je het leuk om in zo'n dynamisch team een bijdrage te gaan leveren aan ons afdelingsblad dan ben je van harte welkom. De contactgegevens staan voorin dit blad, we kijken uit naar je reactie!

Boekbesprekingen

door Willem van Maren

E. van der Doe, P. Moree en D.J. Tang (red.)
Buitgemaakt en teruggevonden. Nederlandse brieven en scheepspapieren in een Engels archief. (Sailing letters, jaornaal V)
Zutphen 2013, € 24,95

Op 19 november vorig jaar gaf prof. dr. Marijke van der Wal een interessante lezing voor onze afdeling. Ze sprak over de Neder-

landse brieven en scheepspapieren uit de 17^e en 18^e eeuw die door de Engelsen tijdens de vele oorlogen werden buitgemaakt. Meer dan 38.000 zakelijke en persoonlijke brieven van Nederlandse zeelieden, kooplieden en hun familie zijn bewaard gebleven. Al die post lag eeuwen lang eerst in de Tower of London en later in The National Archives. Niemand keek er naar om en veel van die

brieven zijn zelfs nooit geopend.

In 1980 ontdekte een Nederlandse onderzoeker deze archiefschat. Er werd daarna af en toe iets over gepubliceerd. In 2007 startte de projectgroep *Sailing letters* en die heeft een deel van de brieven getranscribeerd en onderzocht. De projectgroep heeft inmiddels vijf delen met brieven gepubliceerd. De meeste boeken waren gericht op een bepaald aspect van het leven en werken in vroeger tijd. Delen 1 en 5 hebben een meer algemeen karakter. Het vijfde deel dat hier besproken wordt is voor de gewone lezer ongetwijfeld het meest interessant. Het boek is dikker dan de eerdere delen en mooi geïllustreerd. Tientallen brieven worden weergegeven en uitvoerig toegelicht. De talrijke auteurs hebben veel moeite gedaan om de bijzonderheden over de schrijvers, de geadresseerden en hun omstandigheden te achterhalen. Het boek bevat bovendien een dvd met afbeeldingen van alle besproken brieven.

Het boek geeft een prachtige kijk op het denken en taalgebruik van onze voorouders. Boeiend (en onsmakelijk) is het om te lezen hoe een chirurgijn probeert te ontdekken waarom de thee uit China bij aankomst soms zo sterk in kwaliteit was achteruit gegaan. Na veel observaties en experimenten concludeert hij dat het zweet van de koe-lies die de thee inpakken de oorzaak is. Hij meent ook dat jonge, slanke mannen het meest transpireren. Kortom, je moet de thee laten inpakken door dikke, oude chinezen. Van veel gevangen zeelieden en hun familie hebben de auteurs kunnen achterhalen hoe het verder met hen is afgelopen. Dat lukte helaas niet met het echtpaar waarvan de man elders nog een vriendinnetje had. Zijn boze vrouw schreef: *Jij hoeve mij soo niet weer tuys te koomen*. De brief heeft haar echtgenoot nooit bereikt en hij heeft zich over dit dreigement dus geen zorgen hoeven te maken. Misschien is het tussen die twee toch nog goed gekomen.

Cursus genealogie

door Willem van Maren

Bij voldoende deelname organiseert Volksuniversiteit Laren-Blaricum-Eemnes in oktober-november 2014 een cursus Genealogie in Eemnes.

De cursus zal gedurende drie avonden worden gegeven. De nadruk zal vooral liggen op de praktijk en de zelfwerkzaamheid. Enkele van de vele vragen die behandeld worden:

- Hoe pak ik het stamboomonderzoek aan?
- Waar vind ik de gegevens?
- Welke websites zijn nuttig en betrouwbaar?
- Welke valkuilen moet ik vermijden?
- Welke computerprogramma's zijn geschikt voor mij?

Meer bijzonderheden kunt u straks vinden op: <http://www.volksuniversiteitlaren.nl/>

Inhoudsopgave

Ten geleide	29
Colofon	29
Lezingen & Activiteiten	30
Van uw voorzitter	31
In memoriam Antoinette Maria (Nette) Sjamaar	32
Terug in de tijd:	
gekaapte brieven geven hun (taal)geheimen prijs	33
Genealogisch onderzoek in Duitsland	38
Aldfaer	40
Reactie: Aldfaer beproefd	42
Goud en zilver in het archief	43
Koorts en honger, ofwel de geneeskunde in vroeger tijd op het platteland	45
Stel je voor	47
Pieter ging uit varen	48
Mijn archiefstructuur	51
Afscheid Tilly du Pui en Dick van Wageningen in Archief Eemland	54
Verhuizing Archief Eemland	54
PRO-GEN gebruikersdag	55
Vacature redactie	55
Boekbesprekingen	55
Cursus genealogie	56

